

Oppimista koko elämä

Ihminen oppii koko elämänsä ajan. Väite pitää paikkansa erityisesti silloin, kun oppimisesta ajatellaan, että se on kasvua ei pelkästään taitojen ja uuden tiedon oppimista. Ihmisenä kasvaminen on tärkein puoli oppimisesta ja siinä ei ole ikärajoitusta, toteaa lastentarhan opettaja, päiväkodin johtaja Arja Salminen.

Lapsi on avoin ja uskaltaa oppia kokeilemalla. Vanhemmiten kriittisyys kasvaa ja silloin taitojen oppiminen hankaloituu. Tosin vanhakin voi oppia uusia taitoja, Arja Salminen jatkaa.

- Olen nähnyt miten ihminen oppii maalaamaan posliinia kahdeksänkymmppisenä vaikka ei ole sitä koskaan aikaisemmin tehnyt. Yli yhdeksänkymmentä vuotta vanha oppii voimistelemaan ja huolehtimaan muutoinkin fyysisestä kunnostaan, kun saa ohjausta ja kannustusta ryhmältä.

Miten ihmeessä päiväkodin johtaja puhuu myös vanhusten oppimisesta? Hän puhuu asiantuntijana sen vuoksi, että seuraa päivittäin päiväkodin johtajana sekä lasten että vanhusten toimintaa. Hänen työpaikkansa on suomalaisittain hyvin harvinainen: siinä on saman katon alla sekä päiväkotia että vanhusten päivätoimintakeskus.

Kun Arja Salminen kaksikymmentä vuotta sitten käynnisti näiden kahden yksikön toimintaa, hän halusi tutustua toisiin vastaaviin yksiköihin ja saada heiltä mallia. Mitään vastaavia ei löytynyt. – Niin minun piti aloittaa tyhjästä ja luoda toimintamalli itse, toteaa Arja. – Vaikka uuden aloittaminen ihan omin päin tuntui aluksi hankalalta, siitä oli se hyöty, että sain vapaat kädet ja pystyin toteuttamaan omia toiveitani. En tosin ihan yksin kaikkea tehnyt, vaan työtä tehtiin yhdessä – minulla on aina ollut hyviä työntekijöitä tiimeissäni. Ne joille ajatus lapsi- ja vanhustyöstä saman katon alla tuntui vieraalta, eivät meille hakeutuneetkaan .

- Minulle vanhusten ja lasten yhdessä eläminen on tuttua omasta lapsuudestani. Olen maalta kotoisin, oma mummoni asui saman katon alla kuin meidän perhe. Meille oli aivan luonnollista, että kotona on mummo, jonka syli on aina avoin meille lapsille ja että hoidamme sitten vuorostaan häntä, kun hänen voimansa vähenevät. Muistan että minua harmitti ainoastaan silloin, kun kuulin laulun: ”Mummolaan kun pyöräilemme...” Minähän en pyöräillyt, kun asuin jo samassa talossa mummon kanssa. Elin samassa taloudessa kolmen sukupolven kanssa myös elämäni myöhemmässä vaiheessa, kun appeni asui kanssamme elämänsä kymmenen viimeistä vuotta.

Arja Salmisen johtaman päiväkodin ja vanhusten päivätoiminnan yhteinen motto on: ”Hyvä, leppoisa arki yhdessä.” - Ovet ovat auki molemmin puolin, lapset saavat vieraila vanhusten puolella ja päinvastoin. Syödään samaa ruokaa yhteisessä ruokasalissa. Juhlat ovat yhteisiä, ja niissä esiintyvät sekä lapset että vanhukset. Lasten kirkkaat silmät ja esiintymisen raikkaus tuovat iloa vanhuksille. Lapsiyleisön välittömyys puolestaan kannustaa vanhuksia, kerrankin yksi muistisairas esitti upeasti Kalevalaa. Päiväkotivaari käy lukemassa satuja lasten puolella ja mukana yhteisillä metsäretkillä, joita tehdään lähimetsään kerran viikossa.

Yhteinen arki vanhusten kanssa antaa lapsille luontevan mahdollisuuden nähdä elämän kaarta kokonaisuutena. Elämään kuuluu syntyminen, kasvaminen, rapistuminen ja kuolema.

- Meillä lapset näkevät, että vanhetessaan ihminen hidastuu fyysisesti ja tarvitsee liikkumiseensa apuvälineitä. Myös kuolema tulee luontevaksi osaksi elämää, kun joku vanhuksista kuolee ja hänelle pidetään yhteinen muistohetki

- Nykyajan ihmisten elämä on kiireistä, peruserheet ja isovanhemmat elävät toisistaan erillään, monesti satojen kilometrien päässä ja vain harvoin päästään kosketuksiin elämän kaaren kokonaisuuteen. Mitä vaikutusta suvaitsevaisuuden ja erilaisten vähemmistöjen hyväksymiselle olisi, jos lapset ja vanhuksiset olisivat saman katona alla –paikkoja soisi olevan enemmän, pohtii Arja Salminen.

Ammatti valitsi

- Olen toinen seitsemästä lapsesta, kasvuympäristöni oli salliva ja kannustava. Keksimme leikit niistä välineistä, mitä kulloinkin oli käytettävissä. Toiseksi vanhempana totuin jo lapsena ohjaamaan pienempiäni. Myös esimiehisyyttä lienee perua jo lapsuudestani. Otin mieluusti työnjohtajan roolin, ja siivouspäivinä erityisesti veljeni oppivat tuntemaan johtajuuteni.

- Halusin lastentarhaopettajaksi, mutta ammatinvalintatilaisuudessa sanottiin, että koulutukseen on tosi vaikea päästä. Niin hainkin sitten lastenhoitajakoulutukseen. Hyvin pian valmistumiseni jälkeen huomasin, että sairaala hierarkkisuuksineen – vastavalmistunut lastenhoitaja oli hierarkian häntäpäällä – ei ole minun paikkani. Lisäksi huomasin, että pedagoginen puoli kiinnosti enemmän kuin hoitaminen. Valmistuin lastentarhanopettajaksi vuonna 1976 ensimmäiseltä yliopistokurssilta, aikaisemmin koulutusta oli antanut lastentarhaopettajaopisto.

Ajatonta aikaa

Arja Salminen pohtii onnistumisiaan ja epäonnistumisiaan työelämässä näin. - Lastentarhanopettajana minua on pyydetty eri tehtäviin, mitään paikkaa en ole itse hakenut. Kaikki työt ovat olleet mielenkiintoisia, tämä viimeisin erityisesti. Ihan hyvällä syyllä voin sanoa, että työelämä on käsitelty minua silkkihansikkain.

- Hyvin harvoin ajattelen onnistumista tai epäonnistumista. Antaudun tekemiseen ja tekemisestä tulee aina jokin tulos. Tuloksen mukaan suunta sitten tarkistetaan, muutetaanko kurssia vai jatketaanko samaan suuntaan. Kun olen työn tekemisessä, aika on ajatonta aikaa. Tai toisin ilmaisten tunnen, että aikaa ei ole olemassa tai sitä on loputtomasti.

- Esimiehenä toimin niin, että oveni on aina auki, minulla on aina aikaa hänelle, joka luokseni tulee. Mielestäni esimiestyössä on tärkeää, että esimies on tavoitettavissa, paikalla ihan fyysisesti niin että työntekijä pääsee hänen kanssaan puhumaan silloin, kun tarvitsee. Tänä päivänä tehokkuusajattelu on vienyt esimiehet varsinaisista työn tekemisen paikoista jonnekin kauas, sähköpostilla tavoitettaviksi. Se ei mielestäni ole hyvä asia. Itsekin törmään tähän pulmaan jatkuvasti, kun johdan kahta päiväkotia. Toisessa on toimipisteeni ja toista johdan etänä. Kun olen toisessa yksikössä, en voi olla toisessa, ja molemmissa pitäisi olla.

- Tärkeänä pidän myös sitä, että olen vanhempien tavoitettavissa juuri siinä talossa, mihin he lapsensa päiväksi tuovat.

Arja Salminen puhuu paljon kohtaamisen tärkeydestä. Siitä, että meidän tulisi osata pysähtyä kohtaamaan toinen ihminen. - Joka ikinen kohtaaminen on tärkeää. Jos meillä on aikaa kohdata toinen, miksi emme samoin tein kohtaisi hyvin! Yksi hyvä sana, katse, kosketus oikeaan aikaan voi olla hyvin merkityksellinen ja jäädä mieleen koko elämän ajaksi ja joskus jopa kantaa vaikean tilanteen yli. Olenkin todennut, että sukat kuluvat puhki, mutta jokin hyvä, pieni ele saattaa säilyä läpi elämän.

- Kun tulevat sukupolvet sattuisivat muistelemaan minua ja toimintaani, niin haluan että he muistaisivat juuri kohtaamisen ja välittämisen kokemuksesta. Kuulin kerran lauseen: "Et milloinkaan tiedä, milloin pidät Kristusta vieraana." Tuo lause ei ole tärkeä, siksi että olisin uskonnollinen, - en tosin ole uskonnotonkaan. Lause on tärkeä siksi, että itse haluaisin kohdata jokaisen ihmisen välittäen ja kunnioittaen.

- Haluaisin osata suhtautua elämään kuten lapset, kun he aloittavat uutena päiväkodissa. Näissä aloituksissa on aina jotain hyvin ihmeellistä: uusia pieniä ihmisentaimia katselemassa suurin silmin toisenlaista maailmaa. Ajattelen, että osaisinpä itse katsella jokaista alkavaa päivää noin, edes hetken. Niin kuin kaikki olisi uutta ja ettei mikään ole mitenkään itsestään selvää.

Oppiminen ja kasvaminen

Arja Salminen on joutunut pohtimaan oppimista jo koulutuksensa aikana. Esimiestyössään päiväkodin johtajana ja lasten ja vanhusten yhteisen toiminnan johtajana hän päässyt tutkimaan oppimiskäsityksiään lisää yhä uudelleen. - Oppimiskäsitykseni on muuttunut avarammaksi ajan myötä. Oppimista tapahtuu, kun olosuhteet ovat otolliset. Lapselle tulisi antaa mahdollisuus olla luova. Oppimiskäsityksestä olen puhunut työpaikallani ja kollegapiireissä niin paljon, että kitalaki on kulunut. Olen huomannut että ollaan havahduttu miettimään, mitä oppiminen oikeastaan on: se on muutakin kuin erilaisten taitojen oppiminen; se on kasvamista ja kehittymistä, se on hyvin kokonaisvaltaista.

- Sekä lasten että vanhusten oppimisessa ryhmän merkitys on mielestäni suuri, toteaa Arja. - Yli 90-vuotias voi oppia ryhmässä voimistelemaan. Ja kun eskarissa yksi ryhmästä oppii lukemaan, täytyy olla taitava opettaja, joka pystyisi estämään toisten oppimisen.

Lapsessa kaikki taidot ovat jo ituna hänessä itsessään. Heikot puolet kehittyvät kun vahvistetaan vahvoja puolia. - Tämä on tärkeää muistaa erityisesti, kun ohjaamme oppimisvaikeuksissa olevia. Itse on oikein voi sietää erityissuuntautuneita päiväkoteja. Meidän päiväkotini on erityinen siinä, että emme ole erityisiä. Käytämme oppimisessa hyväksimme kaikkea sitä, mitä lapsi itse keksii. Lapsen oppimismahdollisuudet ovat suunnattomat. Oppiminen tulee olla yhteydessä kaikkeen muuhun elämään, esimerkiksi ympäristökasvatus pitää tulla kaiken muun touhun ohella.

Tosin on Arja Salmisen johtama päiväkotini erityinen yhden asian suhteen. - Meillä ei ole lapsille tietokoneita eikä televisioita. Olen hyvin vakuuttunut siitä, että lapsi ei tarvitse oppiakseen tietokonetta. Apuvälineenä oppimisvaikeuksissa kyllä, mutta muuten ei.

Varhaiskasvatusiässä olevan lapsen oppimista voidaan tukea ja hänen maailmaansa laajentaa muilla keinoin kuin tietokoneella ja televisiolla. Alussa asia koettiin hankalana, miten sanoa vanhemmille. Onneksi kasvattajaporukassa on muitakin samalla tavalla ajattelevia kuin minä. Nykyään myös vanhemmat ovat iloisia, että päiväkodissa leikitään ja opitaan muutoin kuin tietokoneen tai television kanssa.

- Oppimisessa ja kehittämisessä mallit ovat tärkeitä. Opettajan omat arvot näkyvät pienissä asioissa. Sanoisinkin, että opettajan on tärkeintä kehittyä itse ihmisenä, tutkia ja kehittää omia arvojaan. Ne tulevat kuitenkin ilmi, niitä ei voi peittää. Tärkeää että opettajana tiedät, mikä sinulle on tärkeää ja mikä innostaa, ja sitten teet sitä, mitä olet. Opettajan tulee siis olla läsnä ensin itselleen, jotta voi olla läsnä ja auki opettaessaan. Meillä yksi lastenhoitaja on innokas joogan harrastaja. Hän alkoi ohjata lapsille joogaa ja on saanut heidät tosi innolla mukaan.

Jutteluhetkeni Arja Salmisen kanssa on ollut itselleni hyvin voimaannuttava kokemus. Miten ihmeessä hän jaksaa olla näin äärimmäisen innostunut työstään vielä työuransa loppumetreillä? Miten ihmeessä hän osaa olla tässä haastatteluhetkessä kuin se olisi hänen elämänsä tärkein asia? – En jaksaisi ja olisi jaksanut, ellen olisi välillä tuulettanut sekä opiskelemalla että pitämällä vuorotteluvapaan. Olen opiskellut pitkäkestoisina yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen koulutuksina mm. ryhmän aktivointimenetelmiä, kuvien ja tarinoiden käyttöä työyhteisön kehittämisessä; NLP Master-koulutuksen kesäyliopistossa sekä viimeisimpänä työnohjaajan kolmivuotisen koulutuksen.

Hyvällä syyllä voin todeta, että Arja on itse sitä, mitä opettaa: ihminen oppii koko elämänsä ajan ja tärkeää on kohdata jokainen ihminen hyvin.

Seija Mauro
NLP Trainer, johdon työnohjaaja, certified business coach, psyk. Esh
Seija.mauro(at)flowtraining.com